

علم و تحقیق کلید قطعی پیشرفت کشور است.

(مقام معظم رهبری)

عاشق الله
مندر

مدرسه علمیه حضرت آینه

نگاهی کاربردی به پژوهش

آیت الله خامنه ای تاکید بسیار دارند که پژوهش و تحقیق می باید به میدان عمل وارد شود و از کنج کتابخانه ها بیرون بیاید. ایشان در خصوص پایان نامه هایی که به رشته تحریر درمی آید، این گونه فرمودند که: «...ساعت های بسیار ذی قیمتی صرف تهیه یک پایان نامه یا یک پژوهش در دانشگاه می شود. آیا گزینش این عناوین، حساب شده و در جهت نیازهای کشور است؟ آیا محصول پژوهش و تحقیقی که استاد و دانشجو مشترکا و یا به طور دسته جمعی انجام داده اند، به مرحله اجرا می رسد؟ ۶۹ ایشان عنوان می کنند که: «بعضی از دانشجویان پایان نامه های خود را جلد کرده و قشنگ برای بنده می فرستند. من در کتابخانه خودم قفسه ای را برای همین پایان نامه ها گذاشته ام. متأسفانه من مجال نمی کنم از اینها استفاده کنم. حالا در آن رشته هایی که برای من قابل استفاده است. اما برای اینکه این پژوهش، این پایان نامه ها که ساعت های گرانبهایی صرف آن شده به کار بیاید چه راه حلی وجود دارد؟» تاکید آیت الله خامنه ای بر کاربردی و عملی بودن پژوهش ها به گونه ای است که در صورت کاربردی نبودن و عملیاتی نگشتن تحقیقات، آن را اتلاف وقت و هزینه می دانند. از اینجاست که آیت الله خامنه ای به بحث تولید علم نظر می کنند و بسنده کردن به آموخته های دیگران را مورد نقد قرار می دهند. به تعبیر ایشان: «حفظ کردن حرف ها و گفته ها و نوشته هایی که معلوم نیست همه اش چقدر فایده داشته باشد و درگیر کردن ذهن جوانان به چیزی که غیر لازم است، باید فکر کرد، باید افراد برگزیده و شاخص بنشینند نظامی را طراحی کنند که جوان ما میل به پژوهش، تعمق و تحقیق پیدا کند.» تولید علم، دغدغه آیت الله خامنه ای در امر پژوهش است. ایشان عنوان می کنند که: «آنچه مهم است، تولید علم است. تولید علم یعنی شکستن مرزهای علم و پیشرفت کردن، با تحصیل علم و تبخیر در علوم تفاوت دارد. نه اینکه به دومی نیاز نیست، اما دومی کافی نیست. اینکه نوشته و تحقیق و فرآورده های ذهن دانشمندان در زمینه علوم مختلف، چه علوم انسانی، چه علوم تجربی بیاید و خوب دانسته شود و همین ها محور تشخیص و معرفت نهایی انسان شود، چیز مطلوبی نیست، ما می بینیم که در زمینه های مختلف تحقیق و پژوهش و رسیدن به نظریه در دنیای مادی و دنیای غرب، مبنای قابل قبول و مورد اعتماد نبوده، بخصوص در زمینه علوم انسانی که در علوم تجربی و در فناوری هم اثر خودش را نشان می دهد. آیت الله خامنه ای با التفات بر امر پژوهش، بر مولفه هایی انگشت می نهند که التفات بدان می تواند گره های بسیاری را بگشاید. توجه به این مولفه ها می تواند به رشد و کاربردی تر شدن امر پژوهش بینجامد. همچنین می تواند سراسیمگی در امور حوزه ها را نیز به نکات نیکی مایل کند: «من گاهی راجع به مسائل حوزه علمیه فکر می کنم، حقیقتا یک حالت سراسیمگی پیدا می کنم...»

۶ دیدار با اساتید دانشگاه، ۸۳/۹/۲۶

۷ بیانات سال ۱۳۸۷

۸ بیانات سال ۱۳۸۳

التفات به مسائل روز

یکی از تأکیدات رهبری در پژوهش های حوزه، توجه به مباحث و مسائل جدید است. ایشان دوری گزینی از مسائل روز را یکی از آفات تحقیقات حوزوی می دانند. ایشان در سخنرانی سال ۱۳۷۰ در میان طلاب حوزه علمیه قم این نکته را این گونه بیان کردند: «تحقیق و پژوهش و اطلاع و آگاهی از حقایق و معارف عالم و وضع علمی دنیا، از چیزهایی است که برای حوزه علمیه لازم است. حوزه علمیه نباید از مسائل و جریانات علمی دنیا منزوی باشد. باید در متن جریانات علمی باشد. البته این حرف به معنای آن نیست که فردا تک تک طلاب قم بگویند خیلی خوب، ما می خواهیم حالا در متن جریانات علمی قرار بگیریم، پس درس هایمان را زمین بگذاریم و اول یک خورده زبان یاد بگیریم و بعد بیاییم، نه، حوزه باید باشد، نه تک تک طلاب. مجموعه حوزه باید مثل یک استخر جدا افتاده ای از جریانات علمی و فکری جهان نباشد، دریای عظیمی باشد که جریان های آب به آن وارد بشوند و جریان هایی هم از آن خارج گردند، فکری که در آن وارد بشوند و فکری هم از آن خارج گردند. شما باید دنیایی را سیراب کنید. حوزه نمی تواند کنار بماند. این ها چیزهایی است که در مورد حوزه علمیه قم هموم ماست.»^۳

ایشان تاکید می کنند که: «امروز شما باید بدانید، در جریان باشید که مثلا در مقوله جامعه شناسی، در دنیا چه نظراتی و چه ایده هایی هست و چه فکری دارد می جوشد. گاهی در این فکرها عناصر مطلوبی هست، آن را جذب کنید، عناصر نامطلوبی هم هست، قبل از آنکه بیاید، دفاع مناسبش را آماده کنید و ذهنیت جامعه را آماده کنید و ذهنیت جامعه را واکنسینه کنید. اینطور نباشد که وقتی آمد و یک عده رفتند و خواندند و طرفدار شدند، ما بگوییم بله، فلان کس در فلان قضیه این طور گفته و این مطلب به این دلیل درست نیست. پس تحقیق و پژوهش و اطلاع و آگاهی از حقایق و معارف عالم و وضع علمی دنیا، از چیزهایی است که برای حوزه علمیه لازم است.»^۴ آیت الله خامنه ای به استفاده از ابزارهای جدید در امور تحقیق و پژوهش نیز انگشت تاکید می نهند. در پیامی که به مناسبت مراسم فارغ التحصیلی موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی بیان شد، این گونه آوردند: «حوزه مقدسه قم که علوم اسلامی را در سطح ممتاز تعلیم و تحقیق می کند، در کنار مراکز درسی به شیوه های معمول و معهود که از امتیازات فراوان برخوردار است، باید از مراکزی که شیوه های جدید پژوهشی و آموزش را تجربه می کند نیز برخوردار باشد و بر ذخیره کهن و غنی و تمام نشدنی خود، فراورده های تازه بشری را نیز بیفزاید.»^۵

۳ سخنرانی اسفند ماه ۱۳۷۰، در جمع طلاب و فضایی حوزه علمیه قم

۴ سخنرانی ۷۰/۱۲/۱، سخنرانی در اجتماع طلاب و فضایی حوزه علمیه قم

۵ پیام به مناسبت مراسم فارغ التحصیلی موسسه امام خمینی، ۷۵/۸/۱۱

پژوهش های

حوزوی

در نگاه

رهبری

معاونت پژوهش

مدرسه علمیه حضرت آینه (سلام الله علیها)

هدف گذاری در پژوهش

حضرت آیت الله خامنه ای بر این مسأله تاکید دارند که در امر پژوهش، می باید هدف ها مشخص باشد و بدون التفات به هدف، قدمی برداشته نشود. توصیه ایشان این است که: «شما هدف را این قرار بدهید که ملت و کشور شما در یک دوره ای بتواند مرجع علمی و فناوری در همه دنیا باشد. شما کاری کنید که در یک دوره هایی هر دانشمندی اگر بخواهد به آخرین فرآورده های علمی دست پیدا کند، ناچار باشد زبان فارسی را - که شما اثرتان را به زبان فارسی نوشته اید- یاد بگیرد. همچنان که امروز شما برای دستیابی به فلان علم مجبورید فلان زبان را یاد بگیرید تا بتوانید کتاب مرجع را پیدا کنید و بخوانید، شما کاری کنید که در آینده کشور شما یک چنین وضعی پیدا کند و می توانید».

فلسفه و علوم قرآنی، دو مسأله مهم در حوزه های علمی است. آیت الله خامنه ای بر این دو دانش تاکید بسیار دارند. در خصوص پژوهش های فلسفی عنوان می کنند: «ما به رنسانس فلسفی یا واژگون کردن اساس فلسفه مان احتیاج نداریم، نقص فلسفه این نیست که ذهنی است. فلسفه طبعاً با ذهن و عقل سروکار دارد. نقص فلسفه ما این است که این ذهنیت، امتداد سیاسی و اجتماعی ندارد. فلسفه های غربی برای همه مسائل زندگی مردم، کم و بیش تکلیفی معین می کند، سیستم اجتماعی را معین می کند، سیستم را معین می کند، وضع حکومت را معین می کند، کیفیت تعامل مردم با همدیگر را معین می کند، اما فلسفه ما به طور کلی در زمینه ذهنیات مجرد باقی می ماند و امتداد پیدا نمی کند. شما بیاپید این امتداد را تأمین کنید و این ممکن است. کما اینکه خود توحید یک مبنای فلسفی و یک اندیشه است، اما شما ببینید توحید یک امتداد اجتماعی و سیاسی دارد؛ از وحدت وجود، از بسیط الحقیقه کل الاشیاء از مبانی ملاصدرا، اگر نگوییم از همه اینها، از بسیاری از اینها می شود یک دستگاه فلسفی، اجتماعی، فلسفی و سیاسی و اقتصادی درست کرد.»^۱

در مسائل قرآنی هم ایشان هدف ها را این گونه ترسیم می کنند: «جهت گیری همه فعالیت های قرآنی باید به سمت ظهور و بروز عملی آموزه ها و دستورات قرآن در جامعه و رفتارهای فردی و جمعی باشد... جهت گیری پژوهش های قرآنی باید به سمت عینیت بخشی دستورات قرآن در جامعه و زندگی مردم باشد. پژوهنده قرآنی باید از نظر روحی و درونی، زمینه پذیرش حقیقت ناب قرآن را داشته باشد زیرا در غیر این صورت ممکن است پژوهش در قرآن، در جهت مخالف آن استفاده شود. اگر دل پاکیزه نباشد، نتیجه آن می شود که از قرآن برای کوبیدن اسلام و جمهوری اسلامی و فضائی که نظام اسلامی در اختیار ما قرار داده است، استفاده می شود.»^۲ ایشان استفاده از متد علمی را در قرآن پژوهی، از نکات بسیار مهم می دانند و بدان توجه می دهند: «شیوه و متد علمی استفاده از قرآن در قرآن پژوهی بسیار مهم است و در این زمینه، شیوه علمای دین و فقها در استفاده از آیات و روایات، شیوه کاملاً علمی و آزموده شده است. مبنای علوم انسانی غرب که در دانشگاه های کشور به صورت ترجمه ای تدریس می شود، جهان بینی مادی و متعارض با مبانی قرآنی و دینی است، در حالی که پایه و اساس علوم انسانی را باید در قرآن جستجو کرد».

حضرت آیت الله خامنه ای بر استنباط اصول کلی از قرآن تأکید می کنند. این اصول می تواند علی الخصوص در دانش های علوم انسانی به کار آید. به تعبیر ایشان: «یکی از مسائل مهم و اصلی در قرآن پژوهی، استخراج مبانی علوم انسانی است. اگر این کار انجام شود، پژوهشگران با استفاده از مبانی قرآنی و همچنین استفاده از برخی پیشرفت های علوم انسانی می توانند بنای رفیع و مستحکمی را از علوم انسانی پایه گذاری کنند».